REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT
DHE SPORTIT
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

PROGRAM ORIENTUES PËR TESTIMIN E KANDIDATËVE TË LËNDËS "BIOLOGJI"

I. HYRJE

Programi orientues për testimin e kandidatëve të lëndës së biologjisë është hartuar nga grupi i punës, i ngritur nga Instituti i Zhvillimit të Arsimit (IZHA), për t'u ardhur në ndihmë të gjithë kandidatëve që duan të ushtrojnë profesionin e mësuesit në lëndën e biologjisë. Ky program përfaqëson dhe përmbush, njëherazi, kurrikulën e zhvillimit të vazhdueshëm profesional të mësuesit dhe përgatitjen për testimin e formimit të përgjithshëm dhe shkencor të kandidatëve. Programi është hartuar në përgjigje të kërkesave që MAS ka vendosur për kandidatëve që testohen. Programi përcakton njohuritë dhe aftësitë kryesore sipas fushave të mëposhtme:

- Dokumente zyrtare[1] , të cilat kanë të bëjnë me veprimtarinë mësimore - edukative të mësuesve.
- Programe lëndore të biologjisë.
- Aspekte të pedagogjisë, të metodologjisë dhe të përdorimit të TIK-ut në mësimdhënien dhe nxënien e lëndës së biologjisë.
- Aspekte të etikës dhe të komunikimit.
- Aspekte të drejtshkrimit të gjuhës shqipe.
- Përmbajtja shkencore sipas programeve lëndore të biologjisë.

II. QËLLIMI I PROGRAMIT

Programi orientues për testimin e kandidatëve të lëndës së biologjisë është hartuar për të mbështetur dhe për të nxitur zhvillimin profesional të tyre. Ai ofrohet si një program orientues për t'u ardhur në ndihmë të gjithë kandidatëve dhe mësuesve të lëndës së biologjisë në arsimin parauniversitar për të realizuar veprimtaritë trajnuese.

[1] Dokumentet ligjore, urdhëresat dhe udhëzimet e MAS-it që zbatohen në shkollë duke u përqendruar në ato të viteve të fundit.

Programi synon:

- rritjen e përgjegjshmërisë së kandidatëve dhe të mësuesve për njohjen dhe për zbatimin e legjislacionit arsimor e në mënyrë të veçantë të risive më të fundit të reformës arsimore;
- rritjen e kompetencave profesionale të kuadrit mësimdhënës, për të ndikuar drejtpërdrejt në efektivitetin e procesit mësimor;
- rritjen e aftësive në fushën pedagogjike për mësimdhënie strategjike, për përzgjedhjen e modeleve për organizimin e klasës, për shtjellimin e koncepteve, për nxitjen e diskutimeve, për përdorimin e teknikave për vlerësimin e nxënësve etj.;
- rritjen e përgjegjshmërisë së mësuesve për domosdoshmërinë e njohjes së koncepteve bazë dhe ligjësive shkencore të lëndës, si dhe të zbatimit të tyre në praktikë, në përputhje me specifikat e moshës së nxënësve dhe të klasës ku japin mësim;
- rritjen e përgjegjshmërisë së mësuesve për njohjen dhe zbatimin e rregullave të etikës dhe të komunikimit në punën e tyre në shkollë;
- rritjen e aftësive të mësuesve në drejtim të zbatimit me saktësi të rregullave drejtshkrimore të shqipes;
- demonstrimin konkret të aftësive shkencore dhe kompetencave të fituara, në mënyrë të veçantë nëpërmjet vlerësimit të arritjeve përmes testimit.

III. PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Programi orientues për testimin e kandidatëve të biologjisë është strukturuar sipas fushave kryesore të zhvillimit profesional, të përmendura më sipër. Për secilën fushë, përpos kompetencave profesionale, janë renditur edhe njohuritë dhe aftësitë bazë që duhet të zotërojë mësuesi i lëndës së biologjisë.

Përshkallëzimi i njohurive dhe aftësive profesionale, të cilat lidhen me kompetencat e secilës fushë të testimit, do ta ndihmojnë kandidatin (mësuesin) që të identifikojë nevojat e tij, si dhe çështjet në të cilat duhet të përqendrohet.

Për të qenë lehtësisht i përdorshëm, programi është paraqitur sipas një formati të caktuar. Sipas këtij formati, për secilën fushë prezantohen kompetencat dhe rezultatet që priten të zotërojë mësuesi në fushën e njohurive dhe aftësive, si dhe literatura përkatëse rekomanduese në funksion të tyre.

FUSHA: DOKUMENTE ZYRTARE	
Kompetenca "Zbatimi me përgjegjshmëri i kërkesave të legjislacionit dhe të dokumentacionit shkollor"	**Literatura e rekomanduar**
Rezultatet e pritshme: *Mësuesi i biologjisë:* - zotëron ligjin për sistemin arsimor parauniversitar, si dhe dispozitat normative të këtij sistemi; - zbaton legjislacionin, udhëzimet dhe rregulloret për hartimin dhe zbatimin e kurrikulës shkollore; - zbaton legjislacionin, udhëzimet dhe rregulloret për personelin e shkollës; - demonstron zbatimin konkret të udhëzimeve të MAS-it në funksion të përmirësimit të procesit të mësimdhënie-nxënies; - zbaton etikën profesionale të mësuesit; - respekton të drejtat dhe liritë e nxënësit; - respekton detyrat, të drejtat dhe liritë e mësuesit; - zbaton rregulloret dhe udhëzimet për zhvillimin profesional të mësuesit.	- Ligji nr. 69/2012 "Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar. - Urdhri për miratimin e Dispozitave Normative për arsimin parauniversitar (DN), nr 343, datë 19.08.2013. - Udhëzimi nr. 16, datë 03.08.2016 "Për vitin shkollor 2016-2017 në sistemin arsimor parauniversitar". - Udhëzimi nr. 44, datë 16.10.2014 " Për disa shtesa dhe ndryshime në udhëzimin nr. 21, datë 23.07.2010 "Për normat e punës mësimore-edukative dhe numrin e nxënësve për klasë në institucionet e arsimit parauniversitar". - Udhëzimi nr. 5, datë 25.02.2013 "Për standardet e mësuesit". - Udhëzimi nr. 26, datë 15.08.2015 "Zhvillimin profesional të punonjësve arsimorë". - Udhëzimi nr. 2, datë 12.02.2015 "Për kriteret dhe procedurat e kualifikimit të mësuesve". - Karta e Performancës së shkollës. - Standardet e shkollës si qendër komunitare. - Udhëzimi nr. 34, datë 11.09.2015 "Për vlerësimin e nxënësve për kurrikulën me kompetenca në arsimin bazë". - Udhëzimi nr. 14, datë 28.07.2016 "Për vlerësimin e nxënësve në arsimin e mesëm të lartë".

FUSHA: PROGRAME LËNDORE	
Kompetenca "Zbatimi në mënyrë efektive i programeve të biologjisë në shkollë"	**Literatura e rekomanduar**
Rezultatet e pritshme *Mësuesi i biologjisë:* - zbaton programin duke respektuar të gjitha kërkesat dhe rubrikat e tij; - përshtat programin lëndor në përputhje me veçoritë e mjedisit në të cilin jep mësim; - përdor me efikasitet, në dobi të prirjeve bashkëkohore, fleksibilitetin e zbatimit të programit; - gjen ose harton materiale plotësuese kurrikulare që ndihmojnë në përvetësimin e koncepteve dhe aftësive të parashikuara në program; - gjen ose harton materiale plotësuese kurrikulare që pasurojnë formimin e nxënësve dhe nxitin mendimin e pavarur dhe kritik të tyre; - harton rezultate të nxëni për tema mësimore ose grup temash, kapitujsh, në përputhje me kompetencat e programit; - tregon koherencën vertikale të kurrikulës (vazhdimësia dhe përshtatshmëria e programeve të biologjisë); - shpjegon lidhjen program-tekst- nxënës; - përzgjedh mjetet mësimore të nevojshme për të realizuar përmbushjen e kompetencave; - siguron informacion që demonstron lidhjen e biologjisë me shkencat e tjera dhe me jetën	- Korniza kurrikulare, 2014. - Programet aktuale lëndore të biologjisë për arsimin bazë, klasat 1-9. - Programet aktuale lëndore të biologjisë për arsimin e mesëm të lartë, klasat 10-12. - Programet aktuale lëndore të biologjisë për arsimin profesional. - Programet aktuale lëndore të biologjisë për arsimin e orientuar (social – kulturor). - Programet e reja (2015), të bazuara në kompetenca për klasat 1,2,3 dhe klasat 6,7,8.

reale.	

FUSHA: ASPEKTE TË PEDAGOGJISË, METODOLOGJISË DHE PËRDORIMIT TË TIK-UT NË MËSIMDHËNIE-NXËNIE	
Kompetenca I **"Zotërimi i njohurive pedagogjike specifike të nevojshme dhe të mjaftueshme për mësimdhënien e biologjisë"**	**Literatura e rekomanduar**
Rezultatet e pritshme *Mësuesi i* biologjisë*:* - demonstron përkushtim, motivim dhe përgjegjësi gjatë punës së tij; - përshtat punën e tij me zhvillimin fizik, social, emocional dhe konjitiv të nxënësve; - demonstron respekt, besim dhe objektivitet me nxënësit; - identifikon nxënësit me nevoja të veçanta (nxënësit me vështirësi në të nxënë dhe nxënësit e talentuar); - planifikon punën afatshkurtër dhe afatgjatë me nxënësit me nevoja të veçanta; - demonstron qëndrim pozitiv ndaj shkencës dhe lëndës së biologjisë; - edukon te nxënësit dashurinë dhe kërshërinë ndaj lëndës së biologjisë; - motivon nxënësit duke e konsideruar motivimin një nga çelësat e progresit të tyre; - krijon klimë të përshtatshme, motivuese dhe të kënaqshme për nxënësit; - punon me prindërit për përmirësimin e progresit të nxënësit.	- Korniza e vlerësimit të nxënësit, MAS, 23.07.2015. - Udhëzuesi i gjimnazit, 2016. - Situatat e të nxënit, IZHA, 2015. - Nivelet e arritjes (arsimi bazë dhe arsimi i mesëm), 2016. - Literaturë që ka në fokus aspekte pedagogjike të punës së mësuesit me nxënësit e tij.
Kompetenca II **"Përdorimi i metodave dhe i strategjive**	**Literatura e rekomanduar**

efektive në mësimdhënien e biologjisë”	
Rezultatet e pritshme: *Mësuesi i* biologjisë*:* - përzgjedh metodat dhe teknikat e përshtatshme për arritjen e një objektivi të caktuar; - përdor metoda e teknika që nxisin mendimin e pavarur e krijues të nxënësve; - planifikon një orë mësimore duke u bazuar në mësimdhënien me në qendër nxënësin; - përdor metoda e teknika që nxisin zhvillimin e të menduarit kritik të nxënësve; - përdor metoda e teknika që sigurojnë barazinë dhe gjithëpërfshirjen; - demonstron teknika të ndryshme për vlerësimin e nxënësit; - shpjegon parimet e hartimit të një testi.	- Korniza e vlerësimit të nxënësit, MAS, 23.07.2015. - Situatat e të nxënit, IZHA, 2015. - Udhëzuesi i gjimnazit, IZHA, 2016 - Nivelet e arritjes (arsimi bazë dhe arsimi i mesëm), IZHA, 2016. - Literaturë që ka në fokus metodat e mësimdhënies ndërvepruese me në qendër nxënësin, si dhe metodologjinë e mësimdhënies së biologjisë. - Udhëzues dhe materiale mbështetëse që orientojnë për hartimin e rezultateve të të nxënit të orës së mësimit, për përgatitjen e planit ditor të mësuesit, për organizimin e orës së mësimit.
Kompetenca III **“Përdorimi i teknologjisë së informacionit dhe të komunikimit për të rritur cilësinë e mësimdhënies dhe nxënies në biologjisë”**	**Literatura e rekomanduar**
Rezultatet e pritshme *Mësuesi i biologjisë:* - prezanton materiale biologjike duke përdorur teknologji të përshtatshme si: Power Point, Excel, Math Type në Word; - nxit nxënësit të bëjnë prezantime në biologji duke përdorur programe kompjuterike të njohura për ta; - gjen dhe përdor materiale nga Website për të	- Literaturë që ka në fokus përdorimin e TIK-ut në mësimdhënie -nxënie.

pasuruar dhe për të perfeksionuar mësimdhënie-nxënien; - përfshin nxënësit në projekte kurrikulare të lëndës së biologjisë apo në projekte kurrikulare të integruara, të cilat ndërthuren me kërkime, gjetje dhe përdorime materialesh nga Website.	

FUSHA: ASPEKTE TË ETIKËS DHE TË KOMUNIKIMIT	
Kompetenca **"Zbatimi i rregullave të etikës dhe të komunikimit si elemente të domosdoshme në të gjithë punën e mësuesit"**	**Literatura e rekomanduar**
Rezultatet e pritshme: *Mësuesi i biologjisë:* - njeh rregullat e etikës dhe të sjelljes që duhen respektuar në marrëdhënie me drejtuesit e institucionit arsimor, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin; - sillet në përputhje me rregullat e etikës dhe të sjelljes në marrëdhënie me drejtuesit, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin gjatë punës së tij brenda dhe jashtë institucionit arsimor.	- Kodi i Etikës së mësuesve në arsimin parauniversitar publik dhe privat, 30.11.2013. - Literaturë dhe materiale burimore që trajtojnë çështje të etikës dhe të komunikimit.

FUSHA: ASPEKTE TË DREJTSHKRIMIT TË GJUHËS SHQIPE	
Zbatimi i rregullave të drejtshkrimit të gjuhës shqipe	**Literatura e rekomanduar**
Rezultatet e pritshme: *Mësuesi i* biologjisë: - njeh rregullat e drejtshkrimit të standardit të gjuhës shqipe;	- Literaturë dhe udhëzues metodikë për përdorimin e rregullave të drejtshkrimit të gjuhës shqipe.

- demonstron zbatimin e rregullave të drejtshkrimit gjatë veprimtarive në institucionin arsimor.	

FUSHA: PËRMBAJTJA SHKENCORE E LËNDËS	
Kompetenca **"Respektimi i rigorozitetit shkencor në mësimdhënien e lëndës së biologjisë"**	**Literatura e rekomanduar**
Rezultatet e pritshme *Mësuesi i biologjisë:* - dallon konceptet dhe shprehitë kryesore biologjike në klasat 1-9 dhe 10-12; - përshkruan mënyrën e zhvillimit vertikal, të koncepteve biologjike në klasat 1-9 dhe në klasat 10-12; - dallon ndërvarësinë e koncepteve biologjike nga njëri - tjetri dhe lidhjen me konceptet e lëndëve të tjera; - vlerëson zhvillimin historik të mendimit shkencor dhe zbatimin e shkencës në jetë; - zgjidh me saktësi dhe me mënyra të ndryshme situata problemore, të cilat përdorin konceptet biologjike dhe aftësitë e programeve të klasave 1-9 dhe 10-12; - mbledh informacion të saktë e bindës për nxënësit e tij rreth vlerave përdoruese të biologjisë në shkencat e tjera dhe në jetën e përditshme; - zotëron konceptet e përbashkëta të shkencave natyrore dhe zhvillon punë laboratori e veprimtari praktike në përputhje me masat e sigurisë.	- Tekste të lëndës për mësuesin dhe nxënësin, si dhe materiale të tjera burimore që mbulojnë përmbajtjen e lëndës.